

דו"ח ספריהעדר לשנת 2001

לא מזמן יצא דו"ח ספריהעדר לשנה שחלפה ונשלח לחברים. יש להניח שקוראינו כבר הספיקו לעיין בשלל הנתונים בטבלאות הרבות – 29 במספר. לפני שנה עוד היו 35 טבלאות, אך הוחלט לצמצם את מספרן במקצת תוך צירוף נתוניהם של בתיהספר החקלאיים למגזר המושבי, מה גם שלאחרונה גדל מספר העדרים המושביים שעברו לשלוש חליבות ביממה ולא נראה צורך לערוך טבלאות נפרדות לבתיהספר בהם תמיד חלבו שלוש פעמים. כמו כן, בוטלה ההפרדה בין הטבלאות לאזור צפון הארץ לדרומה (לשעבר משקי "און" ומשקי "השירות").

דו"ח ספריהעדר על מחלקותיו – טיפות, ביקורת-חלב, דו"ח מקצועי, פוריות – מהווה סיכום מקיף ופרטני של פעילותה המקצועית של ההתאחדות ומשמש אספקלריה נאמנה למאמצים והשגיי הרפתניים, המזריעים והרופאים הווטרינרים, הגנטיקאים ובכלל לכל מי שנמצא במערכת העשייה בנושאי הענף. ציון מיוחד מגיע לעובדי המחשב שלנו שלא חסכו מאמצים כדי לעמוד בלוח הזמנים, כלומר להוציא דו"ח שנתי מלא ומעודכן תוך זמן קצוב, ובהקשר זה אין לנו מה להתבייש לעומת ספריהעדר זרים בארצות החלב המתקדמות.

נתונים ממוצעים של דו"ח ספריהעדר לחמש השנים האחרונות.

	1997	1998	1999	2000	2001	
ביקורת חלב	93,948	97,803	98,485	97,661	106,249	סה"כ פרות בעדר הארצי
	10,447	10,487	10,469	10,715	10,585	תנובה ממוצעת: חלב, ק"ג
	341	344	341	351	356	שומן, ק"ג
	317	324	321	326	327	חלבון, ק"ג
	31,888	29,767	32,790	30,840	30,447	פרות יצאו, ס"ה
	32.8	31.5	36.0	34.1	33.0	פרות יצאו, %
	8,750	8,074	8,269	7,503	7,641	מזה מבכירות יצאו
	25.4	24.1	25.6	23.3	22.8	מזה מבכירות יצאו, %
דו"ח מקצועי	100,877	99,095	97,974	98,802	102,429	המלטות, ס"ה
	105,627	103,601	102,431	102,945	106,744	ולדות שנולדו
	94,615	92,753	90,955	91,618	59,013	המלטות תקינות, ס"ה
	93.8	93.6	92.8	92.7	92.8	המלטות תקינות, %
	90.7	90.7	90.1	89.4	89.0	המלטות תקינות של מבכירות, %
	1.9	2.2	2.4	2.3	2.5	המלטות עם אופן הפלה, %
	5.4	5.7	7.5	7.8	8.2	הפלות, %
	7.4	7.6	8.4	8.3	8.0	ולדות מתים, %
	117,777	119,613	114,261	116,043	120,025	הזרעות ראשונות, ס"ה
	45.7	42.5	46.2	46.7	46.5	התעברות, %
	62.7	59.6	63.3	63.2	63.9	מזה התעברות עגלות, %
	264,978	285,718	268,539	267,934	279,805	כל ההזרעות, ס"ה
	39.6	36.3	39.0	39.4	38.9	כל ההזרעות התעברות, %
	56.4	53.5	56.5	56.4	56.6	כל ההזרעות התעברות עגלות, %
	28	28	28	28	28	ממוצע ימים בין הזרעות, ס"ה
דו"ח פוריות	32,617	41,747	36,223	40,664	44,562	פסילות מזריע, ס"ה
	10.9	12.7	11.9	13.2	13.7	פסילות מזריע, %
	18.0	17.1	16.3	17.7	18.5	שליליות בבדיקת הריון, %
	2.9	3.2	3.0	2.9	3.0	הזרעות להריון, פרות
	1.8	1.9	1.8	1.8	1.8	הזרעות להריון, עגלות

ראויות לגידול (לא כולל עגלות תאומות לעגלים). כמה ולדות חיים נותרו מן "ההמלטות עם אופן הפלה" כלומר, המלטות מודמות! בהקשר זה גם נזכיר את שיעור ההפלות שעלה משמעותית במשך חמש שנים ומה שמדאיג עוד יותר, שיעור ההפלה עולה באופן עקבי וחד-כיווני. אז כבר לא נשאל, לאיזה שורה בדו"ח שייכים הולדות המתים. היה מעניין לדעת, כמה עגלות חיות ושלמות נולדות מדי שנה למספר הממליטות?! – או למספר הפרות בעדר.

גם דו"ח הפוריות משאיר לנו כמה תהיות מביכות. לאור העקביות בתוצאות ההורעה במשך חמש שנים ביחס למוצק הארצי של כלל המוזרעות או/ו של העגלות בלבד, היה טוב לו יכולנו להגיע בכל העדרים לרמה כזאת, לפחות. בשנים קודמות פורסמה גם "ליגת פוריות" מפורטת (קיבוצים לחוד ומושבים לחוד) ואפשר היה להיווכח בשוני הרב בין משקים שכנים אפילו; רק בעדרי העמקים החמים עם עונת הורעה/המלטה מודגשת ההבדלים היו יותר קטנים.

ממוצע כשמו כן הוא, אך קובעת גם מה עוצמת הסטייה מן הממוצע ובאיזה אזורים. היה מעניין לשמוע על כך; הנתונים נמצאים במאגר הממוחשב ומישהו בודאי יודע מה לעשות עם זה. בעצם, הנתון הממוצע הקבוע ויציב כסלע במשך כל השנים הוא זה של ממוצע ימים בין הזרעות: בדיוק 28 ימים (לפני כן היו שנים עם 27 ימים). נראה שאיכשהו הפרות והעגלות החליטו ביניהן על מספר ימים קבוע, בממוצע כמובן. הסיבות יכולות להיות שונות. למשל, מעט פרות עם מספר ימים רב במיוחד בין ההזרעות, אולי בעקבות עקת התנובות הגבוהות בראשית התחלובה – שמא כדאי היה לחכות עם ההזרעה הראשונה במקרים אלה? או שהיו מקרים של התעברות ואחר כך ספיגת עובר לפני מועד הייחום השני אחרי ההזרעה? יש לברר, אם זה מעניין את מישהו, מי ספגו עוברים ולמה?

בהקשר ליעילות ההזרעה יש להזכיר גם את

לאור ההתקדמות הטכנולוגית בענף, מחד – ובעקבות השינויים המבניים שהיו ועוד יהיו בענף החלב, מאידך – מן הראוי לנתח ולו במעט את התוצאות של שנת הדו"ח בהשוואה לכמה שנים קודמות. כל אחד יוכל להוציא את מסקנותיו על נסיון משקו ועדרו ולמותר להקדים שהנתונים המובאים הם ממוצעים של הרבה פרות בעדרים רבים ושונים ושל תנאים מקומיים שונים וכמובן, של הגורם האנושי בכלל זה. אין לנו כאן ענין עם ביקורת, אלא עם ריכוז הנתונים של כמה שנים והצגתם. אכן, יש לבוקרי ישראל סיבה להתגאות בהתקדמות יפה ומשמעותית של התנובה הממוצעת של שומן וחלבון, תוצאה הגיונית של טיפוח עקבי וממוקד. נכון, הפרות גם אכלו משהו והיה צריך לחלוב אותן ואפילו לגרום להן להמליט ולד חי ושמח. דוקא בהקשר זה עוד נותר טווח משמעותי לשיפורים וייעול, כפי שמתברר מתוך השורות המעטות ששלפתי מן הסיכום הארצי של הדו"ח המקצועי וזה על הפוריות. לא התעצלתי וחיפשתי הנתונים המקבילים במשך חמש השנים 1997–2001, לצורך הבנת התהליכים.

מתוך הדו"ח המקצועי אנו למדים על שיעור היציאה של הפרות בכלל, והמבכירות בפרט. ישנה נטיה קלה לכיוון הקטנת היציאה, אך יתכן שזה גם קשור לרצון ולצורך לשמור על מילוי המכסה לעונותיה. מכל מקום ובהשוואה לדוב ארצות הגידול של בקר לחלב, אחוז היציאה עדיין סביר, אם גם ממשיך להכביד על מאזן הרפת.

בסעיפי ההמלטות המצב קצת פחות שמח. שיעור ההמלטות התקינות אינו גבוה במיוחד ובודאי לא אצל העגלות המבכירות. מן הנכון לעקוב אחרי המגמה המסתמנת במשך השנים. על פי מספר הולדות שנולדו יש כ-5%–4% המלטות תאומים בממוצע במשך השנים הנסקרות, רובן אצל הפרות הבוגרות, כצפוי. מתוך הטבלאות בשנים השונות קשה לברר בדיוק סביר, כמה ולדות חיים ובריאים נשארו מסך כל ההמלטות וכמה מהם היו עגלות

במקרים מיוחדים שהפרה התעברה אך כעבור 4–6 שבועות ספגה את העובר שלה – מתוך אהבה יתירה אנו מניחים, אם גם ידועות סיבות נוספות לספיגת עובר וטוב היו עושים לו חקרו בעניין כדי למנוע או להקטין מספר מקרי הספיגה.

לסיכום, ברצוני להצביע על זווית ראייה נוספת ביחס לפוריות הפרות בעדר "הממוצע" שלנו, הלוא היא עלות התחלופה לפרות היוצאות, בחלקן המשמעותי בגלל אי-התעברות מבעוד מועד. בהנחה שאמנם 30,477 פרות מכל הגילים יצאו את העדר הארצי, כולל אלה שזה השנה המליטו לראשונה ויצאו, ובהנחה שגיל העגלה/מבכירה בהמלטתה נע סביב 25 חודש – כדי למלא את החסר על מנת לשמור על גודל עדר הפרות צריך היה להחזיק ולגדל כ-63,500 עגלות לרבייה מכל הגילים במשך השנה שהם כ-60% ממספר הפרות הממוצע בעדר הארצי באופן תיאורטי. מעשית ותוך התחשבות בבריאות העגלות מיום היוולדן ופוריותן בבוא העת, נדמה לי ש-75% עד 80% גידול נקבות יותר קרוב למציאות. נשמח לקבל תגובות והתייחסות חברינו היצרנים לנושא עלות התחלופה והגורמים לה במישרין ובעקיפין, ואולי גם הצעות לשיפורים.

מדרכי מלען

הסעיף "פסילות מזריע" המעיד על עליה עקבית במשך השנים. סעיף זה לא היה נהוג לרשום אותו ב"השירות" עד לפני חמש השנים שלנו כאן. מספר הפסילות ושיעורן בס"ה גדל באופן עקבי – למה? יש להניח שזה לא מקרי וכדאי לתת את הדעת ולברר את הסיבות. אולי עבר הזמן שהרפתנים הקדישו שעות רבות יותר בתצפית ייחומים, וסומכים יותר על אבחנות הפדומטר המתנקזות אוטומטית מן הדו"ח היומי של המחשב ברפת. מן הנכון לערוך סקר מסודר בין משקים עם אחוז פסילות מזריע שונה באופן בולט כדי למצוא את הסיבות לערכים הגבוהים בממוצע של פסילות מזריע. אחרי הכל מדובר כבר בקרוב ל-45,000 מקרים כאלה בס"ה השנתי. נכון וידוע, לעתים קרובות פרה לא מתעברת לאחר שהראתה רק סימני ייחום חלשים בשעת ההזרעה – אך גם ידוע באופן מוחלט, פרה שלא הזרעה גם לא מתעברת (אלא אם כן קפצה לביקור אצל עגל מבוגר).

מה נשאר לנו עוד – סעיף שליליות בבדיקת הריון, גם הוא במגמת עליה בשנים האחרונות. על פי הנסיון אפשר לציין כמה סיבות אפשריות, כגון מועד בדיקת ההריון בישראל מוקדם יחסית למקובל בחו"ל – 35–42 יום מן ההזרעה – מתוך כוונה לאפשר הזרעה מחדש במקרה ואין הריון. כמו כן, אפשר

לכל מי שכותב לי'משק הבקר והחלב'

המערכת מודה לכל 'האוחזים בעט' (אולי מוטב לומר: כותבים בעזרת מחשב) על שיתוף הפעולה. לאחרונה יותר ויותר מאמרים ומחקרים בעלי הקף ניכר נשלחים אלינו גם בקבצים (דיסקט). בעוד העברת הקובץ באופן אלקטרוני שומר על עצם המלל ואופן הצגתו, הלוא התמונות שרוצים לשלב במאמרים יש

להעביר בקובץ נפרד מן המלל באחד מן הפורמטים הבאים:

tiff קובץ

eps או קובץ

jpg או קובץ

כדי לשמור על איכות התמונה יש להעביר אותה ברזולוציה של בין 150–300 dpi

ובנפרד מקובץ הוורד.